

Soru: Öşür nasıl ve ne zaman verilmelidir?

Fetva

Öşür, topraktan çıkan mahsulün bizzat kendisiyle verilebileceği gibi onun kıymetiyle de eda edilebilir.¹ Zekât gibi öşürde de verilecek malın zekât almaya elverişli birine temlik edilmesi gerekir.² Nitekim öşrün emredildiği ayette ‘إيتاء/îta/vermek’ lafzı kullanılmıştır. Fukaha söz konusu ifadenin temlik manası ihtiva etmesinden hareketle mezkûr lafızla gelen emirlerde temlikin şart olduğunu beyan etmektedir.³ Buna göre öşür, sofraya kurup fakirin oradan yemesine imkân sağlayarak (ibâha) eda edilemeyeceği gibi fakirlerin ihtiyaçlarını gidermek gayesiyle mescit veya hayır kurumu inşa ederek de yerine getirilemez.

Henüz çıkmamış üründen dolayı öşür farz olmaz. Zira öşrün farz olma sebebi topraktan çıkan mahsuldür.⁴ Buna göre -sebebin tahakkuk etmemesiyle öşür farz olmadığından- tarlada henüz bitmemiş mahsuller ve belirmemiş olan meyveler için verilen mal öşür olarak kabul edilemez. Zira mezkûr durumda sebep tahakkuk etmediğinden öşür farz olmamıştır. Bir emrin, farz olma sebebi gerçekleşmeden yerine getirilmesi mümkün değildir. Zekâtın farz olma sebebi ise kişinin nisap miktarı mala sahip olmasıdır. Bundan dolayı sebep tahakkuk ettikten sonra malın üzerinden bir sene geçme şartı henüz gerçekleşmese dahi zekât eda edilebilir.

Tarladan çıkan mahsullerin öşrü verilmeden tüketilmesi caiz değildir. Ancak kişi, öşür olarak vereceği malı ayırdıktan sonra edadan önce de kalan mallardan istifade edebilir. Öşrü eda edilmeden tüketilen veya başkasına verilen malların öşrünün sonradan verilerek tazmin edilmesi gerekir.⁵

Öşür, zekât ibadetinin hususi bir cüzü olduğundan öşür verilecek kişide aranan kriterler zekatla aynıdır.

¹ el-Kâsânî, *Bedâiu's-sanâi' fî tertîbi's-şerâi'*, 2/63.

² Heyet, *el-Fetâva'l-Hindiyye*, 1/247.

³ Ahmed b. Muhammed b. İsmâil ed-Dükâfî et-Tahtâvî, *Hâşiye 'alâ Merâkı'l-felâh* (İstanbul: Daru'l-Hanefiyye, 2018), 2/580.

⁴ Heyet, *el-Fetâva'l-Hindiyye*, 248.

⁵ et-Tahtâvî, *Hâşiye 'ale'd-Dürri'l-muhtâr*, 3/263.